

اشاره:

با وجود استعدادها و توانمندی‌های بسیار در تولید میوه، تره‌بار و سبزی و صیفی در ایران، هنوز تولیدات این بخش جایگاه ویژه خود را در سبد کالاهای غیر نفتی پیدا نکرده‌اند.

به عقیده کارشناسان با رفع تنگناهای موجود در زمینه بسته‌بندی و صدور میوه و تره‌بار، حجم صادرات این محصولات در شرایط کنونی تا ده برابر قابل افزایش است و می‌تواند سالانه تا ۵ میلیارد دلار درآمد ارزی نصیب اقتصاد ملی کند. از این رو تلاش برای رفع موانع و تنگناها با همیاری و همکاری مسئولان و صادرکنندگان بخش خصوصی الزامی است.

خبرنگار نشریه «بررسی‌های بازرگانی» در گفت‌وگو با آقای فرامرز پورفر، دبیر اتحادیه صادرکنندگان میوه و تره‌بار، گل و نهال ایران، عمده‌ترین پیشبرد صادرات محصولات کشاورزی و راهکارهای غلبه بر این موانع را جویا شد.

آقای پورفر که در رشته مهندسی کشاورزی، مدرک کارشناسی ارشد دارد، ۲۶ سال در وزارت کشاورزی سابقه خدمت دارد و در استان‌های هرمزگان، همدان، کرمان، سمنان و تهران، مدیرکل اداره کشاورزی بوده است.

ماحصل این گفت‌وگو را با هم می‌خوانیم.

از ۳۵ میلیون تن تولید میوه، صیفی و سبزی، فقط ۳۵۰ هزار تن صادر می‌شود

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

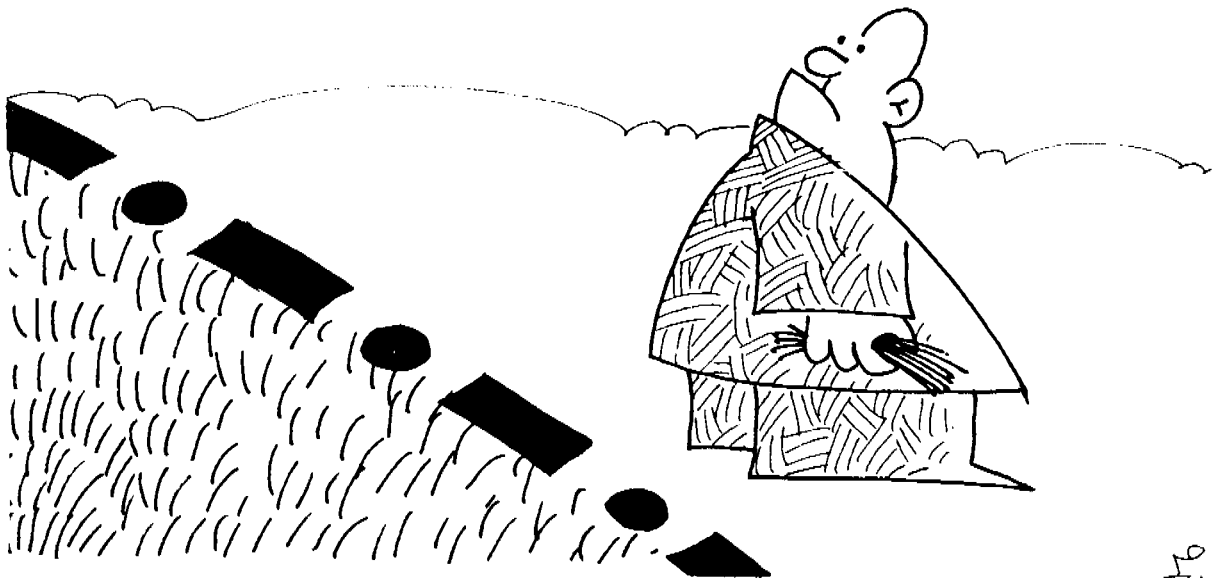
■ کدام کالاهای کشاورزی ایران قابل صدور است؟

□ کالاهای کشاورزی ایران در ردیف «میوه»، «صیفی و سبزی» و «گل و گیاه» مرغوبیت بالایی دارند. میوه، صیفی و سبزی ایران طعم ویژه‌ای دارد که در هیچ نقطه جهان هنوز این طعم چشیده نشده است. کارشناسان امر کشاورزی در سراسر جهان به مرغوبیت، رنگ، مزه و... میوه، صیفی و سبزی ایران اذعان دارند. گل و گیاه ایران نیز در بازارهای بین‌المللی قابل رقابت با پیشرفته‌ترین کشورهای صاحب فن‌آوری گل در جهان است. اکنون فعالیت در تولید گل ایران با کیفیت به مراتب بالاتر آغاز شده است. امید می‌رود تولید انبوه گل در کشور به زودی

شروع شود و بتوان در سطح وسیعی آنها را صادر کرد.

■ میزان صادرات میوه و تره‌بار ایران چقدر است؟

□ میزان صادرات سیب در سال گذشته با یک درصد کاهش نسبت به سال ۷۴ به ۱۱۶ هزار تن، هندوانه، خربزه و طالبی با ۱۹ درصد کاهش به ۱۳۱/۵ هزار تن، انگور با ۵۶/۵ درصد کاهش به ۸۹ تن و تره‌بار و سبزی با ۴ درصد کاهش به ۳۹/۸ هزار تن رسید. اما صادرات انار با ۲۲ درصد افزایش به ۱۲/۶ هزار تن، خرما با ۶۰ درصد افزایش به حدود ۵۱/۲ هزار تن، مرکبات با ۲۵ درصد رشد به ۶۲/۴ هزار تن، گوجه‌فرنگی با ۱۲۸ درصد افزایش به ۷۷۹ تن و سیب‌زمینی با ۹۳۸ درصد افزایش به حدود ۱۲/۲ هزار تن رسید.

۱۰

ایران به چه بازارهایی راه یافته است؟

□ سیب، انار، خربزه، خرما و هلو. صیفی و سبزی ایران که از مرغوبیت و کیفیت بالایی برخوردار است، به بازارهای منطقه به ویژه کشورهای جنوبی حوزه خلیج فارس راه یافته است.

بامیه و امثالهم حتی به لندن هم صادر شده است. چنانچه از نظر حمل و نقل مشکلی نباشد، صیفی و سبزی ایران به تمام جهان قابل صدور است. اروپاییان علاقه شدیدی به مصرف صیفی و سبزی ایران دارند.

■ میوه ایران به چه کشورهایی صادر می‌شود؟

□ کشورهای اروپایی مانند آلمان، ایتالیا، انگلستان، سوئد، دانمارک، فرانسه، اتریش و هلند، کشورهای همجوار مانند پاکستان، حوزه جنوبی خلیج فارس، کشورهای تازه استقلال یافته و خاور دور.

■ گل ایران به چه کشورهایی صادر می‌شود؟

□ کشورهای حوزه خلیج فارس، هلند، اسپانیا، انگلیس و آلمان.

■ مشکلات مبتلا به صادرات کالاهای کشاورزی ایران چیست؟

□ اگر به تاریخ جهان مراجعه شود، از زمان ناپلئون بناپارت، هیچ کشوری در زمینه صادرات، مالیات نمی‌داده است. اما در ایران به جای جایزه صادراتی، از صدور محصولات کشاورزی و باغی مالیات می‌گیرند. در حالی که

■ مزیت نسبی در تولید و صادرات کدام رشته از سه رشته

میوه، صیفی و سبزی و گل و گیاه بیشتر است؟

□ مزیت نسبی میوه از دو بخش دیگر بیشتر است. ایران در سال ۱۳۷۳ حدود ۲۸۰ هزار تن میوه صادر کرد، ولی در سال‌های اخیر به دلیل مشکلاتی که در راه صدور سیب درختی پدید آمد، صدور آن کاهش یافت. داوطلب برای صدور سیب ایران زیاد است.

○ طعم ویژه میوه، صیفی و سبزی ایران در

هیچ نقطه جهان چشیده نشده و گل و گیاه ایران در بازارهای جهانی قابل رقابت با تولیدات پیشرفته‌ترین کشورهای صاحب فن آوری گل در جهان است.

انار ایران علاقه‌مندان زیادی در سراسر جهان پیدا کرده و لیموشیرین نیز در سراسر اروپا هواخواهانی دارد. خرماي تازه و مضافتی نیز به اقصی نقاط جهان صادر می‌شود.

■ میزان تولید میوه، صیفی و سبزی ایران در سال چقدر

است و چه میزان آن صادر می‌شود؟

□ مجموع تولید میوه، صیفی و سبزی ایران حدود ۲۵ میلیون تن در سال است که ۲۵۰ هزار تن آن صادر می‌شود.

■ پنج میوه صادراتی ایران را ذکر نمایید. صیفی و سبزی

حرفه‌ای نیز لطمه می‌زند.

○ تاریخ نشان می‌دهد که از زمان بنیاد، هیچ کشوری از صادرات میوه و تره‌بار مالیات نمی‌داده است، اما در ایران هنوز از صادرات این اقلام، مالیات اخذ می‌شود.

میوه و تره‌بار و گل و گیاه باید زیر نظر اتحادیه صادر شود. اتحادیه باید الگوی مشخصی را تدوین کند تا مطابق با آن صادر شود.

اتحادیه باید میزان تقاضای بازارهای مختلف را ارزیابی کند و به صادرکنندگان واقعی ارایه دهد تا عرضه میوه افزون بر تقاضا در یک بازار، به صادرات آن لطمه نزند.

کارتن و وسایل بسته‌بندی هر سال بدون ضابطه گران می‌شود و در نتیجه قیمت تمام‌شده برای محصول صادراتی افزایش می‌یابد و باعث می‌شود صادرکننده واقعی نتواند در بازارهای بین‌المللی به رقابت بپردازد.

بیمه نیز از جمله مشکلات صادرات میوه، صیفی و سبزی‌ها می‌باشد. شرکت‌های بیمه فقط آتش‌سوزی و دزدی را بیمه می‌کنند، در صورتی که باید زمان و خرابی محصول را بیمه کنند.

تسهیلات اعتباری نیز برای صادرکنندگان محصولات کشاورزی وجود ندارد. بانک‌های پاکستان و ترکیه اصولاً برای اعطای وام به صادرکننده میوه و تره‌بار فقط ۷ درصد سود بانکی می‌گیرند ولی در ایران وام شش‌ماهه در اختیار صادرکننده قرار می‌گیرد و سود آن ۲۴ درصد است. با این وصف صادرکننده ایرانی قادر به استفاده از تسهیلات بانکی نیست.

بی‌ثباتی و مقطعی بودن قوانین و مقررات از سوی بانک مرکزی نیز از مشکلات است. باید قوانین برای دو دوره پنج‌ساله تعیین شود تا صادرکننده بتواند برنامه‌ریزی کند و بر اساس آن با خریداران ۱۰ سال آینده خود وارد مذاکره شود.

صادرکنندگان میوه، صیفی و سبزی فقط ۵۰ درصد از ارزش حاصل از صادرات را می‌توانند به واردات اختصاص دهند، در صورتی که صنایع ۱۰۰ درصد این ارزش را می‌توانند به واردات اختصاص دهند. باید میزان برخورداری صادرکنندگان از ارزش حاصل از صادراتشان به ۱۰۰ درصد افزایش یابد و این اجازه را داشته باشد که هر کالایی را وارد کند.

صادرات محصولات صنعتی مانند یخچال و بخاری از مالیات معاف است.

در حالی که در کشورهای همجوار به صدور محصولات کشاورزی، یارانه می‌دهند، در ایران هنوز مسأله مالیات بر صدور میوه و تره‌بار حل نشده است. مشکل دیگر در بخش حمل و نقل زمینی، هوایی و دریایی است.

هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران یک فروند هواپیمای «کارگو» دارد که روزهای سه‌شنبه و پنج‌شنبه هر هفته به آمستردام عزیمت می‌کند. بقیه بار با هواپیماهای مسافری حمل می‌شود.

سال قبل «هما» ۵ درصد از ظرفیت خود را در اختیار صادرات میوه و تره‌بار قرار داد. متأسفانه امسال این میزان در اختیار نمی‌باشد. در ضمن «هما» قبلاً سالانه ۴۰ درصد تخفیف در هزینه حمل بار می‌داد که امسال این تخفیف به ۳۰ درصد رسیده است.

○ صادرات سیب، هندوانه، طالبی، خربزه، انگور و تره‌بار و سبزی ایران در سال گذشته نسبت به سال ۷۴ کاهش داشت، اما صادرات انار، خرما، مرکبات، گوجه‌فرنگی و سیب‌زمینی افزایش نشان داد.

حمل و نقل زمینی باید با کانتینرهای یخچال‌دار صورت گیرد. اما اکثر این کانتینرها کهنه است و باید بازسازی شود. تعداد آنها نیز کم است. هنگام صادرات میوه، صاحبان کامیون‌های مجهز، قیمت کرایه را افزایش می‌دهند.

حمل و نقل دریایی که دارای کانتینر سردخانه‌دار باشد، نیز در ایران تقریباً وجود ندارد.

دریافت برکه استاندارد نیز از دیگر مشکلات است. خریدار خارجی مرغوبیت و کیفیت بالای میوه ایران را می‌خواهد و نه استاندارد آن را. برای دریافت برکه استاندارد باید چند روز معطل شد. این تأخیر بر کیفیت میوه، صیفی و سبزی صادراتی اثرات ملموسی دارد.

مشخص نبودن صادرکنندگان میوه، صیفی، سبزی و گل ایران نیز از جمله مشکلات است. هر کس که کارت بازرگانی دارد، می‌تواند این کالاهای تخصصی را صادر کند. این امر در خرابی بازار میوه، صیفی و سبزی ایران مؤثر است و نه تنها صادرکننده ناآگاه را از بین می‌برد، بلکه به صادرکننده

لطمات عمده‌ای دیده است.

■ در بازار تهران مشاهده می‌شود برخی کالاها
کشاورزی از جمله میوه‌های صادراتی به فروش می‌رسد. دلیل
این امر چیست؟

□ اصولاً محصولات کشاورزی ایران پس از صدور
به هیچ وجه برگشت داده نمی‌شود، در این زمینه، عده‌ای
سودجو برخی محصولات کشاورزی را در یک کارتن
صادراتی می‌ریزند و به عنوان محصول صادراتی به مردم
می‌فروشند. این موضوع فقط برای تحصیل سود بیشتر انجام
می‌شود.

○ دولت ترکیه سالانه ۴۰۰ پرواز به‌طور
مجانی در اختیار صادرکنندگان میوه و
تره‌بار خود قرار می‌دهد و این کمک
دولتی، صادرات ترکیه را با افزایش
چشمگیری مواجه ساخته است.

■ آیا در مقابل صدور محصولات کشاورزی، می‌توان
میوه‌های لوکس وارد کرد؟

□ تا دو سال قبل سبب دارای جایزه صادراتی بود و در
مقابل صدور آن موز وارد می‌شد، ولی این امر از دو سال قبل به
این سو ممنوع شده است.

○ بانک‌های پاکستان و ترکیه اصولاً برای
اعطای وام به صادرکننده میوه و تره‌بار
فقط ۷ درصد سود بانکی می‌گیرند ولی در
ایران وام شش‌ماهه در اختیار صادرکننده
قرار می‌گیرد و سود آن ۲۴ درصد است.

■ آیا در زمینه بسته‌بندی مشکلی وجود ندارد؟

□ وسایل بسته‌بندی از جمله کارتن میوه از خارج به‌طور
موقت و با مجوز گمرک وارد می‌شود و پس از بسته‌بندی میوه
در آن، بار دیگر صادر می‌شود. این امر تا حدودی مشکل
بسته‌بندی را حل کرده است. در این زمینه ارزی پرداخت
نمی‌شود.

■ آیا تاکنون وضع نامساعد حمل و نقل، محصولات
کشاورزی صادراتی را ضایع کرده است؟

□ تاکنون به کرات از حمل و نقل نامناسب ضرروزیان به
صادرکننده وارد شده است. در برخی مواقع یک محموله در
فرودگاه مهرآباد در اثر لغو پرواز هواپیما متوقف و دچار فساد
و ضایعات می‌شود.

ضمناً بارها اتفاق افتاده است یک محصول صادراتی به
بنادر کشور حمل می‌شود ولی کشتی آماده خروج از بندر
نیست. جنس صادراتی در اثر ماندن در محوطه بندر فاسد و
سپس معدوم شده است. گاهو از جمله این محصولات است که

قیمت سم را وزارت کشاورزی ناگهان به چند برابر افزایش داد. از سوی دیگر بخش قابل توجهی از سموم آفات نباتی که میان کشاورزان توزیع می‌شود، زمان مصرف آنها گذشته است و کیفیت لازم برای از بین بردن آفات را ندارند.

توصیه شما به دولتمردان برای بهبود وضع صدور میوه و

تره‌بار چیست؟

□ مرکز توسعه صادرات ایران، وزارت بازرگانی و وزارت کشاورزی باید تسهیلات زیادی را در امر تولید و صادرات کالاهای کشاورزی فراهم آورند. این تسهیلات باید از قالب حرف درآید و به عمل تبدیل شود.

باید برای صادرات کالاهای کشاورزی در ده سال آینده برنامه‌ای تدوین شود. باید وسایل بسته‌بندی در کشور ایجاد شود تا از واردات موقت وسایل موردنیاز برای صادرات خلاص شویم. در صورتی که دولت برنامه‌های یادشده را به اجرا گذارد، صادرات محصولات میوه و تره‌بار کشور به ۱۰ برابر میزان کنونی افزایش می‌یابد و حتماً به سه میلیون و پانصد هزار تن می‌رسد. در زمینه حمل و نقل باید از سوی دولت سرمایه‌گذاری کلانی صورت گیرد.

○ خریداران خارجی به کیفیت و مرغوبیت بالای میوه ایران توجه می‌کنند، نه برگه استاندارد آن. در حالی که برای دریافت این برگه، صادرکنندگان چند روز معطل می‌شوند.

توصیه شما به صادرکنندگان میوه و تره‌بار چیست؟

□ صادرکنندگان این رشته‌ها زحمات زیادی را متحمل می‌شوند ولی نتایج مثبتی عایدشان نمی‌شود. بعضی از آنها در حال ورشکستگی هستند. این قشر باید اتحاد خود را حفظ کنند و با اتحاد و تشکل و زیر نظر اتحادیه به فعالیت بپردازند. اتحادیه از این قشر حمایت می‌کند و برای آنها وسایل بسته‌بندی مشابه تدارک می‌بیند و بازار را بین آنها تقسیم می‌کند و اجازه نمی‌دهد تعادل میان تقاضا در بازارهای مختلف از دست برود.

■ شنیده شده است تجار ترکیه محصولات باغی ایران را خریداری می‌کنند و به صورت فله به ترکیه می‌برند و با بسته‌بندی مجدد آنها را به دیگر کشورهای اروپایی صادر می‌کنند. نظر شما در این زمینه چیست؟

□ این امر به صادرات میوه ایران لطمات زیادی وارد می‌کند. تجار ترکیه‌ای با نقدینگی که دارند وارد ایران می‌شوند و میوه‌های مرغوب ایران را خریداری می‌کنند. سپس آن را در کارتن‌های مارک ترکیه بسته‌بندی و با قیمت‌های گزاف به بازار دیگر کشورهای اروپایی صادر می‌کنند. ترکیه در این رهگذر ارز قابل توجهی کسب می‌کند.

○ سال پیش ۵ درصد ظرفیت بار هما در اختیار صادرات میوه و تره‌بار بود که امسال این چنین نیست و علاوه بر آن تخفیف هزینه حمل میوه و تره‌بار از ۴ درصد به ۳ درصد کاهش یافته است.

باید دولت تسهیلاتی را برای صادرکنندگان فراهم آورد تا این ارز وارد کشور شود.

دولت ترکیه سالانه ۴۰۰ پرواز به‌طور مجانی در اختیار صادرکنندگان میوه و تره‌بار خود قرار می‌دهد و این کمک دولتی صادرات ترکیه را با افزایش چشمگیری مواجه ساخته است.

بانک‌های ترکیه تسهیلات اعتباری در اختیار صادرکنندگان میوه و تره‌بارشان قرار می‌دهند و در نتیجه تجار ترکیه هیچ‌گونه مشکل نقدینگی ندارند. حمل و نقل نیز در این کشور بسیار گسترده است.

■ در زمینه ماشین‌آلات کشاورزی که به امر صادرات محصولات کشاورزی کمک می‌کنند، نظرات را اعلام فرمایید.

□ در ایران، ماشین‌آلات با فن‌آوری‌های روز که بتواند تولیدکنندگان را برای تحصیل یک محصول مرغوب صادراتی کمک کند، وجود ندارد.

ارزبری ماشین‌آلات کشاورزی زیاد است و محصول داخلی نیز تکاپوی امر را نمی‌دهد. کشاورزان نمی‌توانند این گونه ماشین‌آلات را خریداری کنند. در این میان قیمت سم نیز بسیار گران است و تهیه سموم مبارزه با آفات برای کشاورزان، هزینه زیادی دارد. در نتیجه اگر محصولات، کرم‌زدگی پیدا کنند، از کیفیت صادراتی خواهند افتاد.